

Державний архів Сумської області
Кролевецьке повітове рекрутське присутствіє
м. Кролевець Кролевецького повіту Чернігівської губернії

ФОНД 605

Інвентарний опис № 1

1828-1867 рр.

ПЕРЕДМОВА

до опису № 1 фонду 605 Кролевецьке повітове рекрутське присутствіє м. Кролевець Кролевецького повіту Чернігівської губернії

Організація і проведення рекрутських наборів у російській імперії XIX ст., мала свою організаційну та управлінську структуру, серед якої важливе місце займали рекрутські присутствія – спеціальні адміністративні органи (комісії), які безпосередньо займалися набором рекрутів. 20 лютого 1705 року – петровський указ про перший рекрутський набір й з того часу запровадився сам термін «рекрут». Згідно рекрутського статуту 1831 р., що був основою нормативно-правового регулювання військової системи Російської імперії, до складу якої на той час входила і значно частина українських земель, з 1832 р. до 1874 р. для прийому рекрут визначалися відповідні місця, у яких відкривалися спеціальні органи- рекрутські присутствія із визначеним складом чиновників, які були основними виконавчими органами по рекрутській повинності. Ці органи створювалися спочатку тільки в губернських містах, а на підставі рекрутського статуту 1831 року стали відкриватися і в повітових містах. У кожній губернії під час проведення набору їх кількість не могла перевищувати чотирьох: одне в губернському, а решта – в повітових містах («пункт прийому рекрут»).

Саме з цих присутствій і починалася «служба государева», що означало «велике горе» для всієї родини рекрута і часто для нього самого.

Рекрутські присутствія відкривалися в кожній губернії для прийому рекрутів під час здійснення набору. Казенна палата оголошувала про утворення рекрутських дільниць, кількість новобранців і з кожної дільниці або визнавала грошову суму, яка мала виплатитися до державної скарбниці замість рекрута. Після закінчення терміну набору рекрутські присутствія надавали цивільному губернатору загальний звіт про роботу, передавали справи до рекрутського столу казенної палати і закривалися.

Повітові рекрутські присутствія включали до свого складу: дворянського предводителя того повіту, у якому засновано присутствіє, місцевого городничого, військового і медичного чиновників. Головуючим, як правило, призначався вищий за званням предводитель. В повітових містах, де не було цієї посади, місце головуєчого займав повітовий суддя.

При кожному рекрутському присутствії функціонувала канцелярія, до складу якої належав діловод, його помічники та декілька писців. Під командуванням військового чиновника, при кожному присутствії перебував офіцер і унтер офіцер сторожі з солдатами і цирульниками, які допомагали в організації проведення набору. Такі ж функції виконував і офіцер корпусу жандармів.

Від кожного кандидата в солдати потрібно було мати при собі одяг, взуття, та продовольство. Доставку рекрутів забезпечували «віддавальники» - відповідальні представники поміщика і того селянського суспільства, з якого обраний рекрут. Вони супроводжували майбутніх солдатів в присутність, вносили за нього необхідний грошовий внесок, зібраний всім селянським суспільством (громадські суми).

Якщо у поміщика або громади забирали людей на будь-які роботи, натомість видавали спеціальні документи- залікові квитанції, які звільняли від здачі рекрутів. Іноді відправляли на службу «охотника» - бідняка, який на певних умовах ішов в рекрути замість свого наймача.

Набір в армію кріпаків звільняв їх від кріпацтва. У різні роки змінювався вік призову рекрутів, в основному – від 17-ти до 30-ти років. Спочатку вони служили пожиттєво, із 1793 – 25, із 1834 – 20 років і 5 перебували у відпустці.

1855-1872 роки термін військової служби становив – 12, потім – 10 і нарешті – 7 років із перебуванням у відпустці відповідно 3, 5 і 8 років.

В Україні рекрутчина набула чинності після остаточної ліквідації її політичної автономії в 1780-х роках.

Маніфестом від 1 серпня 1843 року «О замене общих в Государстве рекрутских наборов, частными, ежегодно в одной половине Государства, и о производстве в сем году первого в Южной полосе» територія Російської імперії поділялася на 2 смуги: південну і північну, а маніфестом від 8 липня 1839 року – на західну та східну. До 1855 року щорічно оголошувався набір рекрутів по чергово (частковий рекрутський набір) по західній або східній смузі.

Останній рекрутський набір у Російській імперії проходив із 15 січня до 15 лютого 1874 року. Рекрутські присутствія скасовано указом Сенату від 14 травня 1874 року. Відповідно до «Статуту щодо військової повинності», свої повноваження вони передали новоствореним губернським і повітовим у військовій повинності присутствіям.

Повної історичної довідки про даного фондоутворювача скласти неможливо по причині малого об'єму фонду.

Фонд Кролевецьке повітове рекрутське присутствіє м. Кролевець Кролевецького повіту Чернігівської губернії вперше надійшов на зберігання до Державного архіву Сумської області у 1950 році.

Станом на 01.01.2023 р. у фонді нараховувалося 23 справи за 1828-1867 рр.

У 2023 році проведено науково-технічну обробку документів постійного терміну зберігання фонду, вдосконалення та переробку опису.

В опису відредаговані заголовки справ, уточнені крайні роки документів, кількість аркушів у справах, опис передруковано, складено передмову, історичну довідку, акт перероблення опису архівного фонду.

На впорядковані документи складено опис № 1 постійного зберігання, який налічує 24 справи з № 1 по № 24 за 1828-1867 роки. Справи в опису систематизовані за датами.

Передмову склала

Провідний архівіст відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

Людмила СОРОКІНА

Кролевецьке повітове
рекрутське присутствіє
м. Кролевець
Кролевецького повіту
Чернігівської губернії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Державного архіву
Сумської області

Юрій ОЛІЙНИК
2023 р.

Фонд 605

Опис № 1
справ постійного зберігання
за 1828-1867 рр.

№№ з/п	Індекс справи	Заголовок справи	Крайні дати документів справи	Крайні дати документів справи	Кількість аркушів у справі	Примітки
-----------	------------------	------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	----------------------------------	----------

1	2	3	4	5	6	7
1.		Повідомлення поміщиків про представлення поміщицьких і казенних селян в рекрути. Іменні списки поміщицьких і казенних селян направлені у Кролевецьке рекрутське присутствіє.	3 листопада 1828	29 грудня 1828	177	
2.		Повідомлення поміщиків про представлення казенних селян у рекрути під час проведення 93-го рекрутського набору. Іменні списки поміщицьких і казенних селян направлені у Кролевецьке повітове рекрутське присутствіє.	6 листопада 1828	1 грудня 1828	196	
3.		Повідомлення поміщиків про представлення поміщицьких і казенних селян у рекрути. Іменні списки поміщицьких і казенних селян представлених для	10 листопада 1828	31 грудня 1828	196	

1	2	3	4	5	6	7
		зарахування у рекрути. Залікові квитанції про внесення грошових сум за рекрутів.				
4.		Повідомлення поміщиків про представлення поміщицьких і казенних селян у рекрути. Іменні списки селян представлених у рекрути.	1 грудня 1828	13 грудня 1828	178	
5.		Повідомлення поміщиків про представлення поміщицьких і казенних селян у рекрути. Іменні списки селян направлені у Кролевецьке повітове рекрутське присутствіє. Залікові квитанції про внесення грошових сум за рекрутів.	13 грудня 1828	31 грудня 1828	178	
6.		Повідомлення поміщиків і рапорти волосних правлінь про надання поміщицьких і казенних селян у рекрути. Іменні списки поміщицьких і селянських селян представлених у рекрути під час 93 рекрутського набору.	20 грудня 1828	3 березня 1829	15	
7.		Список поміщицьких і казенних селян, які проходили медичний огляд та представлені для зарахування у рекрути під час проведення 93 рекрутського набору.	1 листопада 1828	19 грудня 1828	60	
8.		Список поміщицьких і казенних селян, які проходили медичний огляд	1 листопада 1828	31 грудня 1828	49	

1	2	3	4	5	6	7
		та представлені для зарахування у рекрути під час проведення 93 рекрутського набору.				
9.		Журнал засідань Кролевецького повітового рекрутського присутствія з питань прийому поміщицьких і казенних селян в рекрути під час 97 рекрутського набору.	1 листопада 1831	31 грудня 1831	78	
10.		Протоколи засідань Кролевецького повітового рекрутського присутствія з питань прийому поміщицьких і казенних селян в рекрути. Списки селян, представлених до зарахування у рекрути.	6 листопада 1831	30 грудня 1831	139	
11.		Повідомлення поміщиків про віддачу поміщицьких і казенних селян у рекрути. Іменні списки селян направлені у Кролевецьке повітове присутствіє для зарахування в рекрути.	31 жовтня 1831	30 листопада 1831	188	
12.		Повідомлення поміщиків про віддачу поміщицьких і казенних селян у рекрути по 97 рекрутському набору. Іменні списки поміщицьких і казенних селян направлені у Кролевецьке повітове рекрутське присутствіє для зарахування в рекрути.	1 грудня 1831	17 грудня 1831	204	
13.		Повідомлення поміщиків про віддачу поміщицьких і казенних селян у рекрути.	18 грудня 1831	31 грудня 1831	140	

1	2	3	4	5	6	7
		Іменні списки поміщицьких і казенних селян направлені у Кролевецьке повітове рекрутське присутствіє для зарахування у рекрути під час 97 рекрутського набору.				
14.		Рапорти волосних правлінь з переліком осіб, які підлягають призову у рекрути.	1 листопада 1831	15 грудня 1831	42	
15.		Списки поміщицьких і казенних селян зарахованих у рекрути під час 97 рекрутського набору.	9 жовтня 1831	27 жовтня 1831	60	
16.		Список поміщицьких і казенних селян, які проходили медичних огляд під час набору у рекрути.	12 листопада 1831	31 грудня 1831	82	
17.		Статистичні відомості про кількість набраних рекрутів по Кролевецькому рекрутському присутствію.	2 листопада 1831	1 січня 1832	30	
18.		Формулярний список козаків, зарахованих у рекрути по Кролевецькому повітовому рекрутському присутствію.	17 січня 1834	28 лютого 1834	100	
19.		Формулярний список козаків, зарахованих у рекрути по Кролевецькому повітовому рекрутському присутствію. Алфавітний список рекрутів.	17 січня 1835	28 січня 1835	67	
20.		Реєстр вихідних документів по	2 листопада 1835	31 грудня 1835	40	

1	2	3	4	5	6	7
		Кролевецькому повітовому рекрутському присутствію.				
21.		Реєстр вхідних документів по Кролевецькому повітовому рекрутському присутствію.	2 січня 1848	28 лютого 1848	41	
22.		Списки поміщицьких і казенних селян, які проходили медичних огляд під час набору у рекрути.	6 жовтня 1852	7 листопада 1852	131	
23.		Залікові квитанції про внесення грошових сум за рекрутів.	17 січня 1863	20 квітня 1867	13	
24.		Старий недійсний опис.				

До опису внесено 24 (двадцять три) справи з № 1 по № 24, у тому числі:
літерні №№ _____,
пропущені №№ _____

Провідний архівіст відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

Людмила СОРОКІНА

22.02.2023